

LATVIEŠU VALODA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs (2. variants)

Atbildīgā par izdevumu Aiva Neimane

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	6
10. klase	6
11. klase	12
12. klase	18
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	23
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	25
Mācību līdzekļi	25
Mācību metodes.....	26

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Latviešu valoda” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 1. pielikumam “Latviešu valoda. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģs drīkst tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

Programma veidota, lai turpinātu pamatzglītības standartā ietvertās pamatnostādnes, uzsverot komunikatīvās un valodas un sociokultūras kompetenču attīstīšanu. Izglītojamie vispārējās vidējās izglītības apgūvē pilnveido šīs kompetences, akcentējot dažādas problēmsituācijas valodas apgūvē.

Mācību priekšmeta specifika veiksmīgi ļauj izmantot starppriekšmetu saikni, īpaši mācību priekšmetu “Literatūra”, “Kulturoloģija”, “Latvijas un pasaules vēsture”, “Psiholoģija”, “Politika un tiesības” faktus latviešu valodas apgūvē.

Īstenojot programmu, izmantojamas caurviju tēmas par patriotismu pret dzimto zemi, kultūras procesiem, karjeras izglītību un toleranci.

Izglītojamais:

- apzinās valodu kā tautas vērtību, respektē tās normas;
- apzinās un izmanto savu runas prasmi, valodas zināšanas un prasmi, saziņas prasmes, kulturoloģiskās prasmes;
- uztver valodu kā paštēla būtisku sastāvdaļu;
- pārzina valodas līdzekļu specifiku;
- prot izmantot valodas līdzekļus atbilstoši saziņas situācijai savas tautas kultūrā un multikulturālā sabiedrībā.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Pilnveidot izglītojamā prasmi kompetenti lietot latviešu literāro valodu saziņā, mūžizglītībā un starpkultūru dialogā.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Padziļināt zināšanas par valodas sistēmu un pilnveidot prasmi lietot valodas līdzekļus.

Pilnveidot valodas prasmes un spēju īstenot savu un uztvert citu autoru komunikatīvo nolūku dažādās saziņas situācijās.

Padziļināt izpratni par latviešu valodas lomu daudz kultūru sabiedrībā.

Mācību saturs

10. klase	11. klase	12. klase
Komunikatīvā un valodas kompetence		
<p>Valodas funkcijas, valodas saziņas funkcija. Valoda un runa.</p> <p>Starppersonu, grupu un publiskā saziņa. Mutvārdu un rakstveida saziņa. Privātā un oficiālā saziņa.</p> <p>Izteikums – komunikatīva vienība. Autora komunikatīvais nolūks. Teksta uztvere un izpratne.</p> <p>Informācijas avoti, to izvērtējums. Informācijas ieguve un apstrāde intervijās un aptaujās. Informācijas pieraksta veidi.</p>	<p>Diskusija. Tās plānošana, organizēšana, izvērtēšana. Diskusijas kultūra.</p> <p>Publiskā runa. Publiskās runas veidi. Runas plānošana. Publiskā uzstāšanās. Verbālo un neverbālo līdzekļu izvēle publiskajā runā un diskusijā.</p>	<p>Saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti.</p> <p>Veiksmīga saziņa. Tās veicinātāji un kavētāji.</p> <p>Valoda kā ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu valoda.</p>
<p>Valodas emocionāli ekspresīvie stili.</p> <p>Sarunvaloda.</p> <p>Literārā valoda un valodas paveidi.</p> <p>Valodas statiskums, mainība un attīstība.</p>	<p>Valodas funkcionālie stili.</p> <p>Zinātniskās valodas stils. Referāts. Pētnieciskais darbs.</p> <p>Publicistiskās valodas stils.</p> <p>Daiļliteratūras stils.</p>	<p>Lietišķās valodas stils. CV un motivācijas vēstule.</p> <p>Valodas funkcionālo stilu morfoloģisko, leksisko un sintaktisko pazīmju analīze.</p>

10. klase	11. klase	12. klase
<p>Vārds. Vārda fonētiskais, morfoloģiskais un leksiskais aspekts. Ortoēpija un ortogrāfija.</p> <p>Galvenās literārās normas vārddarināšanā, morfoloģijā, leksikā, frazeoloģijā, sintaksē un tekstveidē.</p> <p>Izteikums – runas vienība. Teksta struktūra. Teksta plānošana un veidošana. Argumentācija tekstā. Argumentētā eseja. Teksta rediģēšana.</p>	<p>Leksikas sistēma lietojuma un cilmes aspektā. Dažādu vārdšķiru un sintaktisko konstrukciju stilistiskais lietojums.</p> <p>Latviešu valodas normas stilistikā.</p>	<p>Teikums – teksta vienība.</p> <p>Teikuma un teksta sintakse. Interpunkcijas normas.</p> <p>Valodas līdzekļu mērķtiecīga izvēle un izmantošana tekstā.</p>
<p>Sociokultūras kompetence</p>		
<p>Valodas funkcionalitāte.</p> <p>Valodas – etniskās un nacionālās kultūras izpausme.</p>	<p>Latviešu valodas nozīme multikulturālā sabiedrībā un starpkultūru dialogā.</p> <p>Valodas politika Latvijā. Dzimtā valoda un valsts valoda.</p> <p>Personīgā un valsts atbildība latviešu valodas saglabāšanā.</p>	<p>Valoda un personības identitāte.</p> <p>Valoda – cilvēces kultūras mantojums, vērtība.</p> <p>Valodas nozīme etnosa pasaulainas izzināšanā un apjēgšanā.</p>

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

10. klase

1. Valodas funkcionalitāte. Valodas saziņas funkcija. Saziņas veidi (14% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. valodas funkciju jēdziens, valodas funkcijas, valodas saziņas funkcija;
- 1.2. valoda un runa;
- 1.3. saziņas veidi: starppersonu, grupu un publiskā saziņa; mutvārdu un rakstveida saziņa; privātā un oficiālā saziņa;
- 1.4. valodas līdzekļu izvēle atbilstoši izvēlētajai saziņas situācijai.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot valodas funkciju jēdzienu un valodas funkcijas.</p> <p>Novērtē saziņas funkciju mūsdienu sabiedrībā un cenšas pilnveidot savu runu, lai veiksmīgi sazinātos sabiedrībā.</p> <p><i>Apzinās, ka sabiedrībā pastāv noteikta saziņas kultūra, un cenšas to ievērot.</i></p> <p>Prot uzsākt un mērķtiecīgi virzīt dažāda veida (sadzīviskas, neformālas, lietišķas, oficiālas u. c.) sarunas, dialogu, monologu; uzklaut atšķirīgus viedokļus, uztvert nepieciešamo informāciju.</p> <p>Piedalās dažāda veida rakstveida un mutvārdu saziņā (jautā, atbild, apspriež, izvirza problēmas, argumentē, papildina, vērtē utt.).</p>	<p>Apzinās valodas un runas saistību un atšķirības.</p> <p>Apzinās kopīgo un atšķirīgo saskarsmes kultūrā starp dažādām tautām, sociāliem slāņiem.</p>

2. Teksts – komunikatīva valodas vienība (28% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. teksta jēdziens. Teksta veselums, struktūra, pabeigtība, plānveidīgums un mērķtiecīgums;
- 2.2. teksta uztvere un sapratne. Klausīšanās un lasīšanas paņēmieni;
- 2.3. autora komunikatīvais nolūks un teksta veidošana atbilstoši šim nolūkam (rakstīšanas paņēmieni). Mērķis, adresāts, saturs un valodas līdzekļi;
- 2.4. sintaktisko konstrukciju un pieturzīmju stilistiskās funkcijas tekstā;
- 2.5. argumentētā eseja. Esejas struktūra. Argumentācija tekstā. Esejas plānošana, rakstīšana un rediģēšana.

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Spēj raksturot tekstu no tā struktūras, pabeigtības, plānveidīguma un mērķa aspekta.</p> <p>Uztver tekstu, izmantojot daudzveidīgus klausīšanās un lasīšanas paņēmienus.</p> <p>Izvērtē sintaktisko konstrukciju un pieturzīmju stilistiskās funkcijas tekstā.</p> <p>Mācās interpretēt sarežģītas uzbūves un problemātikas tekstu.</p> <p>Izsaka spriedumus un secinājumus, argumentē savu viedokli, izmantojot dažādus leksiskos, stilistiskos valodas līdzekļus un sintaktiskās konstrukcijas</p> <p>Plāno, raksta un rediģē argumentēto eseju.</p> <p>Analizē tekstu no sintaktiskā, leksiskā un stilistiskā aspekta.</p>	

3. Informācijas ieguve un apstrāde (14% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. informācijas avoti, to izvērtējums;
- 3.2. informācijas pieraksta tehnikas: plāns, domu karte, grafiskie organizatori, tēzes, konspekts;
- 3.3. intervija. Jautājumu veidošana intervijai. Intervijas pieraksts;
- 3.4. aptauja. Jautājumu veidi aptaujā. Aptaujas rezultātu apraksts un kopsavilkums.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Prot iegūt valodniecisku vai kulturoloģisku informāciju no dažādiem informācijas avotiem: apkopot (konspekts, tēzes, grafiki, tabulas u. c.), strukturēt, izvērtēt un izmantot valodas apguves un saziņas procesā.</p> <p>Izvēlas situācijai un komunikatīvajam nolūkam atbilstošāko klausīšanās un lasīšanas paņēmienu.</p>	<p>Izprot intervējamā intereses, vajadzības un ievēro intervijā valodas kultūras normas.</p> <p><i>Apzinās interneta vides daudzveidību, iespējas un draudus informācijas ieguvē.</i></p>

4. Valodas mainība un attīstība (6% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. indoeiropiešu valodu saime, baltu valodas, latviešu literārās valodas attīstības posmi. Latviešu valodas pētnieki;
- 4.2. literārā valoda un valodas paveidi;
- 4.3. runas kultūras jēdziens un valodas normas.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot jēdzienus: literārā valoda, valodas kultūra, valodas norma.</p> <p>Raksturo indoeiropiešu valodas saimi un baltu valodas.</p> <p>Ir priekšstats par latviešu literārās valodas attīstības posmiem.</p> <p>Zina latviešu valodas pētniekus un latviešu literārās valodas vēstures nozīmīgākos faktus.</p> <p>Ir priekšstats par izlokšņu daudzveidību, dialektu ietekmi uz latviešu literāro valodu.</p> <p>Izprot latgaliešu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida problēmas tās saglabāšanā, aizsardzībā, attīstībā. Ir priekšstats par latgaliešu rakstu valodas noteikumiem.</p>	<p>Apzinās valodas kultūras nozīmi saziņā, <i>pilnveido savas latviešu valodas prasmes.</i></p>

5. Vārds – valodas vienība (28% no kopējā mācību stundu skaita)

- 5.1. vārda fonētiskais, morfoloģiskais un leksiskais aspekts;
- 5.2. skaņu sistēma latviešu valodā: patskaņi, divskaņi, līdzskaņi, to izruna;
- 5.3. vārdšķiru sistēma latviešu valodā. Vārdu un vārdformu darināšana;
- 5.4. vārda nozīme. Sinonīmija, antonīmija un homonīmija, to izmantojums tekstā;
- 5.5. neitrālā un ekspresīvā leksika;
- 5.6. literārās valodas normas ortoēpijā un ortogrāfijā.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par vārdu kā fonētisku, morfoloģisku un leksisku vienību latviešu valodā.</p> <p>Ir izpratne par skaņu un vārdšķiru sistēmu latviešu valodā.</p> <p>Veido daudzveidīgus vārdu savienojumus atbilstoši latviešu valodas normām un izmanto tos tekstveidē.</p> <p>Ir izpratne par vārddarināšanu un formu veidošanu latviešu valodā.</p> <p>Uztver vārda tiešo un pārnesto nozīmi, klausoties un lasot. Izmanto vārda daudznozīmību tekstveidē atbilstoši saziņas mērķim un situācijai.</p> <p>Apzinās dažādu vārdšķiru sinonīmu, antonīmu, homonīmu izmantošanas iespējas. Izmanto sinonīmus un antonīmus tekstveidē.</p> <p>Veidojot tekstu, izrunā un raksta vārdus atbilstoši latviešu valodas ortogrāfijas un ortoēpijas normām. Pareizi izrunā un raksta vārdus ar īsajiem un garajiem patskaņiem. Ievēro platā un šaurā e, ē izrunas nosacījumus.</p>	<p>Saskata latviešu valodas leksikas un vārddarināšanas savdabību.</p> <p>Apzinās, ka bagāta un daudzveidīga leksika ir viens no valodas pilnveidošanas nosacījumiem, un <i>cenšas bagātināt savu vārdu krājumu.</i></p>

6. Valodas emocionāli ekspresīvie stili (10% no kopējā mācību stundu skaita)

- 6.1. valodas emocionāli ekspresīvo stilu veidi: oficiālais, svinīgais, ironiskais, humoristiskais, sirsnīgais;
- 6.2. sarunvaloda un tās ekspresivitāte;
- 6.3. valodas līdzekļu izvēle atbilstoši emocionāli ekspresīvajiem stiliem.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par valodas emocionāli ekspresīvajiem stiliem – oficiālo, svinīgo, sirsnīgo, humoristisko, ironisko, satīrisko – un to lietošanas iespējām un nepieciešamību.</p> <p>Lieto emocionāli ekspresīvos stilus atbilstoši saziņas situācijai un saziņas veidam, izmantojot atbilstošus leksiskos un sintaktiskos valodas līdzekļus.</p> <p>Apzinās sarunvalodas, literārās un neliterārās valodas robežas.</p> <p><i>Pilnveido savu sarunvalodu.</i></p>	<p>Apzinās un salīdzina sarunvalodas atšķirības dažādos sociālos slāņos.</p> <p>Apzinās emocionāli ekspresīvo stilu lietošanas tradīcijas, kopsakarības un savdabību latviešu un citu tautu kultūrā.</p>

11. klase

1. Leksikas sistēma lietojuma un cilmes aspektā (20% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. leksikoloģijas jēdziens. Leksikas iedalījums;
- 1.2. vecvārdi un apvidvārdi. Leksikas īpatnības dialektos. Jaunvārdi. Vecvārdu, apvidvārdu, jaunvārdu stilistiskās funkcijas tekstā;
- 1.3. mantoti un aizgūti vārdi. Svešvārdi. Barbarismi un to stilistiskās funkcijas tekstā;
- 1.4. vienkāršrunas vārdi un poētismi, to stilistiskās funkcijas tekstā;
- 1.5. žargonismi, to stilistiskās funkcijas tekstā.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par jēdzieniem leksikoloģija, vecvārdi, apvidvārdi, svešvārdi, poētismi.</p> <p>Ir izpratne par leksikas iedalījumu latviešu valodā.</p> <p>Apzinās dažādu leksikas slāņu stilistiskās funkcijas.</p> <p>Spēj uztvert un raksturot dažādu slāņu leksiku, klausoties un lasot tekstu.</p> <p>Nosaka vārda nozīmi un tā piederību noteiktam leksikas slānim kontekstā vai ar vārdnīcas palīdzību.</p> <p>Ir priekšstats par leksikas savdabību dialektos Latvijā.</p> <p>Izprot svešvārdu nozīmi kontekstā vai skaidro tos ar vārdnīcas palīdzību.</p> <p>Tekstveidē izrunā un raksta svešvārdus atbilstoši literārās valodas normām.</p> <p>Nostiprina prasmi lietot sinonīmu, svešvārdu, etimoloģijas, frazeoloģismu un terminu vārdnīcas.</p> <p>Analizē dažāda stila tekstus izmantotās leksikas aspektā, vērtē vārdu iederīgumu tekstā.</p>	<p>Izprot vārdu krājumu kā kultūrvēsturisku un sociālu parādību.</p> <p>Apzinās svešvārdu nozīmi mūsdienu saziņas un globalizācijas procesā, izvērtē svešvārdu nepieciešamību tekstā.</p> <p>Apzinās vārdnīcu kultūrvēsturisko nozīmi.</p> <p><i>Apzināti paplašina savu vārdu krājumu un mācās vērtēt savu valodu.</i></p>

2. Valodas funkcionālie stili (20% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. valodas funkcionālo stilu jēdziens. Stilu iedalījums latviešu valodā;
- 2.2. zinātniskais stils, tā leksiskās un sintaktiskās pazīmes, lietojums. Dažādu zinātnes nozaru termini un jēdzieni;
- 2.3. referāta temats un plāns. Informācijas vākšana, strukturēšana, apkopošana referātam. Bibliogrāfija un atsauces. Citēšana;
- 2.4. zinātniskās valodas stila iezīmes zinātniski pētnieciskajā darbā. Zinātniski pētnieciskais darbs, tā mērķu, uzdevumu, hipotēzes formulēšana. Zinātniski pētnieciskā darba struktūra. Praktiskā pētījuma apraksts. Kopsavilkums;
- 2.5. valodas līdzekļu izvēle, lietošana atbilstoši literārās valodas normām zinātniskās valodas stilā, zinātniska teksta pilnveide.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par latviešu valodas funkcionālajiem stiliem un to lietojumu.</p> <p>Atšķir un raksturo dažādus valodas stilus pēc pazīmēm.</p> <p>Veido noteika stila tekstu, izmantojot atbilstošus valodas līdzekļus.</p> <p>Sagatavo informāciju referātam, plāno un uzraksta referātu, izveido bibliogrāfiju un noformē referātu atbilstoši nosacījumiem.</p> <p>Prot uzrakstīt zinātniski pētniecisko darbu atbilstoši tā struktūrai, rakstīšanas un noformēšanas nosacījumiem.</p> <p>Prot izvēlēties un lietot zinātniskajam stilam atbilstošus valodas līdzekļus, pilnveido referātu un zinātniski pētniecisko darbu.</p>	<p>Apzinās zinātniskas informācijas avotu daudzveidību un izvērtē sniegtās informācijas zinātniskumu un ticamību.</p> <p>Apzinās atbildību par informācijas sniegšanu.</p>

3. Publiskā runa (11% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. publiskā runa. Publiskās runas veidi un struktūra;
- 3.2. publiskās runas mērķu, satura, verbālo un neverbālo valodas līdzekļu plānošana;
- 3.3. precīza, izteiksmīga, skaidra runa. Runas formulas;
- 3.4. publiska uzstāšanās, tās vērtēšana un pilnveide.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par publiskās runas veidiem, daudzveidīgiem mērķiem un plānošanas principiem.</p> <p>Vērtē publisko uzstāšanos kā sabiedrības ietekmēšanas un manipulāciju formu.</p> <p><i>Apzinās publiskas uzstāšanās iemaņu nepieciešamību mūsdienu sabiedrībā.</i></p> <p>Prot izvirzīt publiskās runas mērķi un plānot saturu.</p> <p>Prot izvēlēties runas formulas, verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus savai runai atbilstoši publiskās runas veidam un mērķim.</p> <p>Uzstājas ar ziņojumu, pārskatu vai referātu, prezentē savu zinātniski pētniecisko darbu.</p> <p>Mācās analizēt savu un citas personas publisko uzstāšanos.</p> <p><i>Pilnveido savu publiskās uzstāšanās mākslu.</i></p>	

4. Dažādu vārdšķiru un sintaktisko konstrukciju stilistisks lietojums (28% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. priedēkļu un izskaņu stilistiskās funkcijas tekstā;
- 4.2. vienskaitlinieku un daudzskaitlinieku leksikostilistisks lietojums;
- 4.3. īpašības vārda noteiktās un nenoteiktās galotnes stilistisks lietojums;
- 4.4. darbības vārdu stilistisks lietojums;
- 4.5. prievārdu, saikļu un partikulu stilistiskās funkcijas;
- 4.6. dažādu uzrunas formu stilistiskās funkcijas;
- 4.7. divdabja teiciena leksikostilistisks lietojums;
- 4.8. latviešu valodas normas stilistikā, stila kļūdas.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Prot noteikt tekstā neiederīgus priedēkļus un izskaņas, prot tekstā izvēlēties un lietot iederīgus priedēkļus un izskaņas.</p> <p>Stilistiski iederīgi lieto tekstā vienskaitliniekus un daudzskaitliniekus.</p> <p>Mācās stilistiski iederīgi lietot darbības vārdu.</p> <p>Stilistiski iederīgi lieto īpašības vārdus ar noteikto un nenoteikto galotni.</p> <p>Vārdu savienojumos un tekstveidē stilistiski iederīgi lieto prievārdus un saikļus.</p> <p>Prot veidot un lietot dažādas uzrunas formas atbilstoši saziņas situācijai un izvēlētajam stilam.</p> <p>Mācās lietot tekstā divdabja teicienu atbilstoši leksikostilistiskajām normām.</p> <p>Izvēlas tekstveidē iederīgu vārdu, vārdu savienojumu vai sintaktisko konstrukciju atbilstoši leksikostilistiskajām normām.</p> <p>Saskata, saklausa un labo tekstā stila kļūdas.</p> <p>Veido dažāda stila tekstus atbilstoši stilistikas normām.</p> <p>Pilnveido prasmi izvēlēties valodas līdzekļus atbilstoši saziņas situācijai un izvēlētajam stilam.</p>	<p><i>Apzinās, ka latviešu valodas prasmju pilnveidē būtiska nozīme ir leksikostilistisko normu ievērošana.</i></p> <p>Apzinās dzimtās valodas un latviešu valodas savstarpējo ietekmi savā runā un novērtē šīs mijiedarbības pozitīvos un negatīvos rezultātus.</p>

5. Latviešu valoda mūsdienī sabiedrībā (10% no kopējā mācību stundu skaita)

- 5.1. valodu daudzveidība Latvijā. Dzimtā valoda un valsts valoda;
- 5.2. latviešu valodas loma multikulturālā sabiedrībā un starpkultūru izglītībā Latvijā;
- 5.3. valodas politika Latvijā. Personīgā un valsts atbildība latviešu valodas saglabāšanā.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot jēdzienus: dzimtā valoda, valsts valoda, daudz kultūru sabiedrība, starpkultūru izglītība, kultūrdialogs.</p> <p>Lasa un interpretē kultūrvēsturiskus un sabiedriski nozīmīgus un aktuālus rakstus par valodu un izglītību Latvijā.</p> <p>Nostiprina prasmes veidot tēzes par kultūrvēsturisku informāciju un uzstāties ar ziņojumu par kultūrvēsturiskiem notikumiem.</p>	<p>Izprot valodas politiku Latvijā.</p> <p>Izprot latviešu valodu kā valsts valodu Latvijas Republikā un tās vietu Eiropas Savienībā.</p> <p><i>Apzinās valsts valodas prasmes nepieciešamību un pilnveido valsts valodas prasmi veiksmīgai darbībai sabiedrībā.</i></p> <p><i>Apzinās tolerances būtību un novērtē tās nozīmi multikulturālā sabiedrībā.</i></p>

6. Diskusija. Diskusijas kultūra (11% no kopējā mācību stundu skaita)

- 6.1. diskusijas būtība. Diskusijas veidi. Sabiedriski politiskas diskusijas Latvijā;
- 6.2. diskusijas plānošana – diskusijas temats, apakštemati, jautājumi;
- 6.3. iesaistīšanās diskusijā. Sava viedokļa izteikšana, argumentēšana. Citu diskusijas dalībnieku papildināšana vai pretēja viedokļa izteikšana;
- 6.4. diskusijas vadīšana. Diskusijas vadītāja pienākumi un tiesības.
- 6.5. diskusijas izvērtēšana, runātāja un klausītāja kultūra.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Prot noteikt diskusijas tematu, apakštematus, veidot jautājumus diskusijai.</p> <p>Prot iesaistīties diskusijā, uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem, izteikt un argumentēt savu viedokli, papildināt citu diskusijas dalībnieku teikto, izteikt noliegumu.</p> <p>Izvērtē savu lomu un darbību diskusijā.</p> <p>Mācās vadīt diskusiju un apkopot viedokļus.</p> <p>Izmanto diskusijai atbilstošus verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus, argumentācijas un taktiskos paņēmienus.</p> <p><i>Ievēro runātāja un klausītāja kultūru diskusijā.</i></p>	<p>Apzinās diskusijas nozīmi viedokļu daudzveidības veicināšanā.</p> <p>Vērtē sabiedriski nozīmīgas diskusijas presē un televīzijā.</p> <p><i>Prot lojāli izturēties pret dažādiem viedokļiem, korekti izsaka savas domas.</i></p>

12. klase

1. Veiksmīga saziņa (11% no kopējā mācību stundu skaita)

- 1.1. veiksmīgas saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti;
- 1.2. veiksmīgas saziņas veicinātāji un kavētāji;
- 1.3. valoda – ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu valoda. Valodas kvalitāte plašsaziņas līdzekļos.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Apzinās faktorus, kas sekmē vai kavē saziņu, izvērtē tos un apzināti veido veiksmīgu saziņu. Apzinās galvenās saskarsmes barjeras: temperamenta, raksturu atšķirības, vides, apstākļu (garastāvoklis, pašsajūta), lingvistisko un loģisko, cenšas ievērot tās saziņā.</p> <p>Apzinās, ka valoda ir ietekmēšanas līdzeklis.</p> <p>Analizē saskarsmes stilu saziņas situācijās.</p> <p>Izvēlas situācijai un saziņas partnerim atbilstošu saskarsmes stilu, ievēro etiķeti.</p> <p>Lieto daudzveidīgus klausīšanās un lasīšanas paņēmienus darbā ar tekstiem plašsaziņas līdzekļos, raksturo šo tekstu nolūku, izvērtē sniegtās informācijas ticamību un iespējamus zemtekstus.</p> <p>Vērtē plašsaziņas līdzekļu valodas kvalitāti un ietekmi uz sabiedrību.</p>	<p>Apzinās, ka saziņu sabiedrībā nosaka psiholoģisko, sociālo un valodisko aspektu kopums.</p>

2. Valodas funkcionālie stili (28% no kopējā mācību stundu skaita)

- 2.1. publicistiskās valodas stils, tā pazīmes. Publicistiskās valodas stils plašsaziņas līdzekļos;
- 2.2. lietišķās valodas stils, tā pazīmes. CV un motivācijas vēstule. Lietišķā vēstule;
- 2.3. daiļliteratūras stils – mākslas valoda;
- 2.4. valodas stilu morfoloģisko, leksisko un sintaktisko īpatnību analīze/pētījums;
- 2.5. dažādu valodas stilu tekstu veidošana.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Ir izpratne par publicistiskā un lietišķās valodas stila pazīmēm un lietojumu.</p> <p>Lasa un uztver publicistiskā valodas stila pazīmes plašsaziņas līdzekļos.</p> <p>Prot izveidot publicistiskā valodas stila tekstu, izmantojot morfoloģiskos, leksiskos, sintaktiskos, stilistiskos valodas līdzekļus.</p> <p>Zina CV, motivācijas vēstules un lietišķas vēstules rakstīšanas pamatprincipus un prot uzrakstīt CV, motivācijas vēstuli un lietišķu vēstuli atbilstoši prasībām.</p> <p>Izprot daiļliteratūras stila specifiskās iezīmes un spēj daiļliteratūrā saskatīt citu valodas stilu elementus.</p> <p>Analizē dažādu valodas stilu tekstu morfoloģiskās, leksiskās un sintaktiskās īpatnības vai veic pētījumu par valodas stilu morfoloģiskām, leksiskām un sintaktiskām īpatnībām.</p> <p>Prot veidot dažādu stilu tekstus mutiski un rakstiski.</p>	<p>Apzinās lietišķo rakstu kultūras nozīmi lietišķajā saziņā.</p>

3. Teikums – teksta vienība (30% no kopējā mācību stundu skaita)

- 3.1. vārdu savienojumi – teikuma struktūras pamats;
- 3.2. sintaktiskās konstrukcijas vienkāršos teikumos un pieturzīmes tajos: uzruna un uzrunas grupa, vienlīdzīgi teikuma locekļi, vienlīdzīgi teikuma locekļi ar vispārinošo vārdu, iespraudumi, paskaidrojošās vārdu grupas, divdabja teiciens, paplašināta divdabja teiciena grupa;
- 3.3. saliktu teikumu struktūra, lietojums un pieturzīmes saliktos teikumos;
- 3.4. pieturzīmju stilistiskās funkcijas tekstā.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Izprot vārdu savienojumu veidošanas principus latviešu valodā un prot veidot daudzveidīgus vārdu savienojumus atbilstoši literārās valodas normām.</p> <p>Saklausā un saredz dažādas sintaktiskās konstrukcijas tekstā.</p> <p>Sava teksta veidošanā lieto dažādas sintaktiskās konstrukcijas, zina pieturzīmju lietošanas nosacījumus un liek pieturzīmes atbilstoši interpunkcijas normām.</p> <p>Izprot dažāda veida saliktu teikumu izmantošanas iespējas sava komunikatīvā nolūka izteikšanai.</p> <p>Apzinās dažādu pieturzīmju stilistiskās lietošanas iespējas.</p> <p>Apzinās gadījumus, kad iespējams dažāds pieturzīmju izmantošanas veids, prot izvēlēties iederīgāko pieturzīmi.</p>	<p>Prot salīdzināt teikuma veidojuma un lietojuma īpatnības dažādās, sev zināmās valodās rakstītajos tekstos.</p> <p>Apzinās sintaktisko konstrukciju izmantošanas savdabīgumu latviešu valodā.</p>

4. Teksta analīze un izveide (20% no kopējā mācību stundu skaita)

- 4.1. teksta lingvistiskā analīze/pētījums;
- 4.2. Valodas līdzekļu mērķtiecīga izvēle sava teksta veidošanā.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Zina latviešu valodas sistēmu un valodas vienību (skaņa, vārds, izteikums, teksts) sistēmisko vienotību.</p> <p>Zina un lieto mācību procesā nepieciešamos valodniecības terminus.</p> <p>Prot izvēlēties teksta mērķim atbilstošākos valodas līdzekļus (leksiskos, morfoloģiskos, sintaktiskos, stilistiskos).</p> <p>Analizē, vērtē, rediģē tekstus saskaņā ar literārās valodas normām, stila un žanra prasībām.</p> <p>Nostiprina prasmes veikt pētījumu par lingvistisku tematu un prezentēt sava pētījuma rezultātus.</p> <p>Veido tekstu, ievērojot ortogrāfijas un interpunkcijas normas.</p>	

5. Valoda un identitāte (11% no kopējā mācību stundu skaita)

- 5.1. valoda un personības identitāte;
- 5.2. valoda un nacionālā identitāte;
- 5.3. valoda – cilvēces kultūras mantojums un tā saglabāšanas līdzeklis;
- 5.4. kultūrvēsturisks teksts, tā izpratne un interpretācija.

Sasniedzamais rezultāts

Komunikatīvā un valodas kompetence	Sociokultūras kompetence
<p>Saprot jēdzienus personības identitāte, etniskā, nacionālā identitāte, kultūras mantojums.</p> <p>Klausoties un lasot uztver informāciju kultūrvēsturiskā tekstā, strukturē, apkopo, komentē un izvērtē to.</p>	<p>Saprot valodas un identitātes kopsakarības, mainību mūsdienās un apzinās šo kopsakarību pozitīvās un negatīvās puses.</p> <p><i>Apzinās valodas nozīmi personības veidošanās procesā un cilvēces kultūras mantojuma saglabāšanā.</i></p> <p><i>Apzinās nepieciešamību un iespējas uzlabot savas runas kvalitāti tālākizglītības, karjeras un personības izaugsmes nodrošināšanai.</i></p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ieadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apgūvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, pētniecisks darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

- 1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Latviešu valoda” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);
- 1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā: uzdevumu krājumi, hrestomātijas, izdales materiāli u. tml.;
- 1.3. uzzīņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas u. tml. izdevumi;
- 1.4. periodiskie izdevumi;
- 1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

- 2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, mākslas darbu reprodukcijas, attēli, videomateriāli ar mākslas filmām un teātra izrādēm, citu informāciju, kurā ietverta literatūras mācībām noderīga informācija, mūzikas ieraksti, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;
- 2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektors, atskaņotājs, magnetofons, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Apskats	Pedagogs rosina izzināt situāciju par kādu jautājumu. Izglītojamie vāc informāciju, veicot aptauju, anketēšanu, uzzinot datus, rezultātus apkopo rakstiskā apskatā.	Apskatu var veidot par dažādām tēmām, piemēram, “Atšķirības vārdiskajā saskarsmē dažādās kultūrās”, “Plašsaziņas līdzekļu un publisko runu kvalitāte”, “Valoda kādā periodikas izdevumā/TV pārraidē/interneta portālā”. Apskatu var veidot par valodas teorijas un prakses tematiem: “Vienskaitlinieku un daudzskaitlinieku lietojums latviešu valodā”, “Uzrunas formu dažādība saziņā”.
Darbs ar tekstu	Pedagogs piedāvā tekstus lasīšanai (atbilstoši izglītojamo lasīšanas tehnikas apguves līmenim) vai ierakstītus tekstus audio un video kasetēs mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Izglītojamais iepazīstas ar tekstu un iegūst informāciju: veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem – atbilstoši mācību uzdevumam.	Darbā ar tekstu jāizvēlas dažādu paņēmienu uzdevumi. Piemēram, strādājot ar literāru tekstu, uzdevums varētu būt – izpētīt, kādi leksikas slāņi izmantoti tajā. Strādājot ar laikrakstiem, varētu būt uzdevums – izpētīt, kas par latviešu valodu tiek rakstīts dažādos laikrakstos.
Debates	Pedagogs (vai izglītojamais) piedāvā apspriešanai kādu apgalvojumu. Diviem izglītojamajiem vai izglītojamo grupām ir uzdevums argumentēti aizstāvēt divus pretējus viedokļus. Debates var organizēt kā sacensības, kas notiek pēc zināmiem noteikumiem.	Ieteicams organizēt par tēmām (piemēram, “Informācija internetā – patiesa un droša”, “Sarunvalodā jāievēro runas kultūra un etiķete”, “Periodikā lietotā valoda jāpiemēro lasītāju kultūras un sapratnes līmenim”), iepriekš tām gatavojoties.
Diskusija	Pedagogs (vai izglītojamie) piedāvā apspriešanai kādu tematu. Izglītojamie (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvot savu viedokli.	Ieteicams organizēt par dažādām tēmām (piemēram, “Kas būtu jāievēro, uzstājoties publiski?”, “Kā veiksmīgi piedāvāt sevi darba tirgū?”, “Valodas līdzekļu iedarbīgums latviešu jaunākajā literatūrā”, “Neverbālo līdzekļu nozīme saziņā”).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Eseja	Pedagogs aicina izglītojamos pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu (domrakstu) par noteiktu tematu. Izglītojamie individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas, attieksmi.	Izglītojamajiem piedāvājot vai izvēloties tēmas, iespējams īstenot programmas caurviju tēmas un starppriekšmetu saikni. Ieteicamās tēmas: “Mans ceļš uz sapņu profesiju”; “Latviešu valoda pēc ... gadiem”; “Slengs latviešu valodā/literatūrā”; “Kulturāla cilvēka pazīmes”; “Valodu zināšanas mūsdienu pasaulē”.
Intervija	Pedagogs uzdod izglītojamajiem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Izglītojamie pēc sarunas apkopo rezultātus un secina.	Intervija un aptauja kā informācijas ieguves līdzekļi. Ieteicams izmantot šo metodi, iepriekš vienojoties par kritērijiem. Tēmu izvēle ļauj īstenot starppriekšmetu saikni vai padziļināt kādu valodas jautājumu. Ieteicamās tēmas: “Izglītojamo attieksme pret valodas kultūru”; “Kādas uzrunas formas ir tavā ģimenē?”; “Izglītojamo attieksme pret integrāciju”.
Izpēte (izzināšana)	Pedagogs uzdod izpētīt kādu jautājumu vai problēmu. Izglītojamie izdomā jautājumus, uz kuriem jāmeklē atbildes, vāc informāciju, izvirza pieņēmumus, pārbauda tos, nosaka iespējamus risinājumus.	Publicistiskais stils. Polemika. Ieteicams izsekot kādai polemikai laikrakstos, pētīt kādu jautājumu, kas saistīts ar plašsaziņas līdzekļiem, piemēram, interneta sarunu portālu valoda, emociju izteikšana internetvidē.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Jautājumi	Pedagogs (vai izglītojamie) mutvārdos vai rakstiski uzdod jautājumus par noteiktu tematu.	Latviešu valodas attīstības posmi, ievērojamākie valodas kopēji un pētnieki. Izmantojami katras tēmas ietvaros, tos veido gan pedagogs, gan pēc nosacījumiem izglītojamie.
Kooperatīvās mācīšanās metodes	Pedagogs piedāvā izglītojamo grupām uzdevumu vai projekta darbu, kura veikšanai nepieciešama izglītojamo produktīva sadarbība, jo rezultāti ir atkarīgi no katra grupas dalībnieka paveiktā. Grupas dalībnieki ir ar dažādām zināšanām un spējām, mācās cits no cita, apmainās ar idejām un atbilstošu informāciju. Notiek aktīva mijiedarbība arī starp grupām. Pedagogs organizē norisi un konsultē izglītojamos.	Latviešu valodas funkcionālie stili. Katra grupa/pāris/individuāli meklē noteikta stila raksturojumu, pēc tam grupā apgūst visu informāciju. Teksta sintakse. Piemēram, sintaktiskās konstrukcijas, izglītojamie meklē teorētisko informāciju, sagatavo piemērus. Veiksmīgi izmantojamas kritiskās domāšanas metodes, piemēram, veselā salikšana no daļām, tēmas atkārtošana un padziļināšana.
Lomu spēle/ situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem mācību situācijas aprakstu (to iespējams atveidot lomās). Izglītojamie iejūtas atveidojamajās lomās atbilstoši uzdevumam, risina situācijas. Pārējie izglītojamie var vērot, pierakstīt, vērtēt, secināt, lai pēc situācijas izspēlēšanas piedalītos diskusijā.	Diskusija. Diskusijas kultūra. Lietišķās valodas stils. Darba intervija. Izglītojamajiem tiek piedāvātas situācijas/lomas situācijās, kuras tie, izmantojot pieredzi un zināšanas, izspēlē, pēc tam tās pārrunā, piemēram, etiķete dažādās saziņas situācijās; darba intervija.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Pētījums (izglītojamo zinātniski pētnieciskais darbs)	Pedagogs vai pats izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās izziņas metodes. Izglītojamais patstāvīgi vāc un apkopo informāciju, pieraksta rezultātus, izklāsta pētījuma rezultātus (parasti rakstveidā).	Zinātniskais stils. Referāts. Ieteicams izstrādāt pētniecisku darbu/referātu kādā mācību priekšmetā, saistot to ar latviešu valodā iegūtām zināšanām par pētnieciskā darba izstrādi. Izglītojamie var izvēlēties vienu referāta tēmu 3 gados. Referāta tēmas: “Aktuāli latviešu valodas kultūras jautājumi fonētikā”; “Aktuāli latviešu valodas kultūras jautājumi morfoloģijā”; “Aktuāli latviešu valodas kultūras jautājumi sintaksē”; “Stila kļūdas latviešu valodā”; “Dažādu vārdšķiru stilistisks lietojums”.
Problēmu risināšana	Pedagogs vai izglītojamais formulē problēmu vai jautājumu, uz kuru jārod atbilde. Izglītojamie precizē problēmjautājumu, izdomā risinājuma plānu, īsteno to, izvērtē rezultātu.	Diskusija. Tās plānošana, organizēšana, izvērtēšana. Diskusijas kultūra. Verbālo un neverbālo līdzekļu izvēle diskusijā un publiskajā runā. Diskusiju var veidot gan par aktuāliem jautājumiem, gan literārām tēmām, tādējādi veidojot mācību priekšmetu integrāciju.
Prātavētra	Pedagogs (vai izglītojamie) izvirza jautājumu vai problēmu vai iepazīstina ar tematu. Izglītojamie izsaka iespējamās atbildes, idejas, būtiskus vārdus u.tml., uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekomentējot un nevērtējot citu idejas.	Saziņas psiholoģiskie, sociālie un valodiskie aspekti. Veiksmīga saziņa. Tās veicinātāji un kavētāji. Valoda kā ietekmēšanas līdzeklis. Plašsaziņas līdzekļu valoda. Tā kā plašsaziņas līdzekļos nemitīgi izskan dažādi viedokļi par sabiedrībā aktuālām tēmām, tad izglītojamais izsaka idejas par to, kādam jābūt žurnālistam, kā arī par “dzeltenās preses” nozīmi sabiedriskās domas veidošanā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Projektu metode	Pedagogs palīdz izglītojamajiem formulēt projekta mērķi, izveidot darba grupas, sniedz atbalstu projekta izveidē. Izglītojamie grupā formulē idejas un jautājumus, iegūst informāciju, pēta un risina problēmas, apkopo darba rezultātus un iepazīstina ar tiem pārējos izglītojamos.	Valodas politika Latvijā. Valsts valoda un dzimtā valoda. Izglītojamajiem noderīgi būtu izstrādāt projektu par Latvijā dzīvojošo nacionalitāšu iespējām attīstīt savu kultūru. Ieteicamie projektu temati: “Manas valodas prasmes”, “Tautības manā skolā”, “Sarunvalodas stils”.
Saruna (mācību dialogs)	Pedagogs vai izglītojamais uzdod jautājumus un vada sarunu, ievērojot saņemtās atbildes. Pārējie izglītojamie iesaistās sarunā atbilstoši noteikumiem.	Personīgā un valsts atbildība valodas saglabāšanā. Iespēja izglītojamajam vadīt sarunu par sabiedrībā aktuālām tēmām rosina pārvērtēt savas personīgās domas.
Situāciju izspēle	Pedagogs rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu. Izglītojamie risina šo situāciju, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos. (Simulāciju raksturo lielāka nenoteiktība, elastīgums un sarežģītība, salīdzinot ar lomu spēli.)	Tiek izveidotas dažādas saziņas situācijas, un izglītojamie izspēlē tās.
Situācijas analīze	Pedagogs vai izglītojamais rakstiski vai mutiski piedāvā izglītojamajiem reālas situācijas aprakstu un lūdz atbildēt uz jautājumu vai jautājumiem par šo situāciju. Izglītojamie pārrunā (dažkārt arī novēro), analizē, pieraksta, secina, veido kopsavilkumus vai ieteikumus.	Latviešu valodas nozīme multikulturālā sabiedrībā un starpkultūru dialogā. Izmantojot publikācijas vai televīzijas sižetus, iespējams izvērtēt konkrētu situāciju.
Spēles	Pedagogs ir sagatavojis atbilstošajai tēmai vai konkrētajai stundai tematiski atbilstošu galda spēli vai kustību spēli un iepazīstina ar tās noteikumiem izglītojamos. Izglītojamie iesaistās spēlē. Spēles sagatavošanu pēc pedagoga norādījumiem var veikt arī izglītojamie.	Lietišķās valodas stils. CV un motivācijas vēstule. Pedagogs, izmantojot laikrakstos esošos sludinājumus, piedāvā situācijas ar darba devēju un kandidātiem uz konkrēto darba vietu. Izglītojamie veido CV un motivācijas vēstuli, lai iegūtu šo darbu.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Pedagogs vai izglītojamais izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Izglītojamie klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdotajam uzdevumam, uzdod jautājumus.	Izglītojamie sagatavo runu par kādu aktuālu tēmu sabiedrībā vai skolā un uzstājas klasē. Pārējiem ir iespēja veidot pierakstus, kā arī pēc tam analizēt klasesbiedra runu. Veidojot stāstījumu par kādu valodniecisku tematu, pedagogs var sekmēt klausīšanās, informācijas strukturēšanas un pieraksta prasmes. Arī izglītojamie var sagatavot stāstījumu par kādu valodniecisku tēmu, piemēram, “Valodas līdzekļu izmantojums...”.
Vingrināšanās	Pedagogs uzdod, un izglītojamie vairākkārtīgi atkārtoti vienkāršas darbības.	Pedagogs sagatavo vingrinājumus, kas nostiprina iegūtās zināšanas. Vingrināšanās it īpaši nepieciešama ortogrāfijas un interpunkcijas jautājumu nostiprināšanai.
Vizualizēšana	Pedagogs vai izglītojamie izmanto vai izveido patstāvīgi dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u.c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	Pedagogs izmanto dažādu tautību cilvēku fotogrāfijas, ģeogrāfisko vietu fotogrāfijas, tekstus utt., kas raksturo etnisko un nacionālo identitāti.